

ОСОБЛИВОСТІ ОПИСІВ У ПРОЗОВИХ ТВОРАХ СИДОРА ВОРОБКЕВИЧА

Стаття присвячена аналізу різновидів функціонально-семантичного типу мовлення опису у прозі С. Воробкевича. Охарактеризовано пейзажі, інтер'єри та екстер'єри. Визначено характерні особливості авторського стилю.

Ключові слова: функціонально-семантичний тип мовлення, текст, опис, пейзажна лексика, нічний пейзаж, лісовий пейзаж, урбаністичний пейзаж, інтер'єр, екстер'єр.

Людмила Мацьків

Особенности описаний в прозаических произведениях Сидора Воробкевича

Статья посвящена анализу разновидностей функционально-семантического типа речи описания в прозе С. Воробкевича. Охарактеризованы пейзажи, интерьеры и экстерьеры. Определены характерные особенности авторского стиля.

Ключевые слова: функционально-семантический тип речи, текст, описание, пейзажная лексика, ночной пейзаж, лесной пейзаж, урбанистический пейзаж, интерьер, экстерьер.

Liudmyla Matskiv

The features of descriptions in Sydir Vorobkevich's prose

The article is dedicated to analysis the varieties of functional-semantic type of speech description in S. Vorobkevich's prose. Characterizes landscapes, interiors and exteriors. Determined the most characteristic features of author style.

Key words: functional-semantic type of speech, text, description, landscape vocabulary, night landscape, forest landscape, urban landscape, interior, exterior.

Сидір Воробкевич – не лише відомий український композитор, а й талановитий письменник, журналіст, педагог, видавець та організатор культурно-просвітніх товариств. Визначаючи місце С. Воробкевича в історії української культури, О. Маковей писав: „Справді, він, може, й не соловей між поетами, може, дійсно лише жайворонок, але й жайворонкова пісня дуже любя – та ще по такій тяжкій зимі, по такій безпросвітній темноті, в якій жила Буковина до часів Воробкевича та Федьковича. Багато було у Воробкевича і таланту, і свідомості, і енергії, і доброї волі, і любові до свого народу – і він служив йому щиро цілих сорок років” [10, с. 408]. Воробкевич-письменник залишив нам значний поетичний доробок, ряд прозових і драматичних творів.

У дослідженнях творчості С. Воробкевича літературознавчим аспектам (праці П. Никоненка, М. Юрійчука, В. Лесина, М. Івасюка, П. Баб'яка, М. Білинської, С. Троян, Ф. Погребенника, В. Процюк, О. Поповича, А. Коржупової, Ю. Гречанюка та ін.) приділено значно більше уваги, ніж мовознавчим (праці Т. Сорвілової, В. Шаблювського, Н. Мойсюк, Н. Шатілової). Тому мовна організація творів письменника є актуальною темою мовознавчих досліджень.

Метою нашої статті є опис та аналіз окремих різновидів функціонально-семантичного типу мовлення опису (пейзажів, інтер'єрів, екстер'єрів) у прозових творах С. Воробкевича, що буде внеском у подальші дослідження ідіостилу автора.

Опис – функціонально-семантичний тип мовлення, метою якого є фіксація та передача певних рис та властивостей предмета, явища, події.

У теорії тексту відомо багато класифікацій описових контекстів. Усі вони різняться залежно від того критерію, який покладено у їх основу. Усталеним є поділ описів на портрет, пейзаж та інтер'єр.

Пейзаж (фр. *pausage* від *paus* – країна, місцевість) – опис природи, будь-якого незамкнутого простору зовнішнього світу, який у творі допомагає розкрити емоційний стан героя або показати просторову організацію дії. Існують статичні пейзажі (зображення природи в стані спокою) та динамічні (зображення природи під час дощу, спеки, вітру, стихійних лих). За тематикою пейзаж поділяють на степовий, лісовий, мариністичний (опис моря), урбаністичний (опис міста), індустріальний (опис промислових об'єктів: заводів, фабрик, шахт, домен) [5].

У описах природи С. Воробкевич використовує пейзажну лексику: *море, полонина, місяць, ліс, діброва, небо* (в однині), *дерева, степи, ріки, сади, городи, гаї, гори, скали, дебрі, зарінки* (в множині).

Виокремлюємо нічні пейзажі, у яких обов'язковим елементом зображення виступає місяць, який або сам є срібним, або його супроводжує срібло, срібні зорі. Автор використовує сталу традицію українського мовомислення – персоніфікацію – для створення пейзажів: *море дрімає; місяць розсіяв біде світло; мріє замок; клонилося сонечко; фалі граються; фалі у срібло місяця убралися; срібні промені жмурка гралися; вітрець гнався; море хвилює; степи мріють і попеліють*. Особливості буковинського мовлення відтворюють діалектизми: *бистрі фалі мов скинули з себе сонячне золото*. Пор.: Фаля, і, ж., діал. Хвиля [9, 10, с. 555]. Специфікою авторського почерку С. Воробкевича є те, що в описах нічної доби небесна стихія уподібнена водній. Місяць у С. Воробкевича плаває по небу, наче човен по воді. Напр.: *перекрій-місяць на небі наче з озера виринав; плавав місяць по небі, мов срібний човник; пливе місяць по сонному світі*. Пор.: *Красне, чудово красне далматинське примор'я; золоті фалі мов уточки граються, ба поринають, ба горі здіймаються, поки при скалистім березі білою піною не стануть. Заходило божє сонечко, освічаючи водяну площу і верхи безконечних гір, у рожєвім світлі все відбивалося – вода, береги і гори. Понад оселею Пастеровичів понісся місяць, все: гаї, скали, хатки мов сріблом посипалося, а бистрі фалі мов скинули з себе сонячне золото і у срібло місяця убралися* (2, с. 224); *Мов срібний човник, пливе місяць по сонному світі; миготять вічні зіроньки, вітрець з долу протягає, колише тяжкий, багатий колос, що мов широке море хвилює; сіножаткою над потоком стелиться, лягає густа мряка; на багновиська і мочари спускаються рядочком дикі качки; кругом тихо, мирно, лише перепілка у пшениці відзивається і чвіріночки, ті вечірні скрипники, своєю незначною піснею величають всевишнього* (2, с. 266); *На небі плив місяць, неначе лебідь по морю, круг него яріли нічні зорі* (2, с. 297).

Один із нічних пейзажів побудовано за принципом „питання – відповідь”. Привертає увагу оказіоналізм С. Воробкевича *перекрій-місяць* – апозитивне словосполучення на позначення початкової фази місяця. Напр.: *Хто не знає тих красних-чудових ночей у Стамбулі? Море дрімає, хіба лиш човник коло берега сюди-туди тихенько, мов по льоду, сунеться, або часом від Дарданелів вітрець тихенький надлетить і, мов жених, з морем пошепоче... Срібний місяць розсіяв біде світло по тисячних золотих банях, куполах, вежах і турецьких півмісяцях. Усі мошеї, мінарети, кіоски блищать – ні, не блищать, а наче палають у вогні. Там над морем мріє у тумані візантійський замок із сіма вежами...*(2, с. 175); *Клонилося вже сонечко, холодочком вітрець провівав, колибаючи верболози і виноград. Небо зорями помалу-малу засівалося, а перекрій-місяць на небі наче з озера виринав* (2, с. 200).

Емоційний фон опису створює вигук і окличне речення. Пор.: *Гу! що то за страшна, важка ніч була! Ярїли нічні зорі, плавав місяць по небі, його срібні промені жмурка гралися по листю деревин; тихий вітрець свавільно гнався садами, городами, гаями, чудно замаєними цвітом, соловейко щебетав; доокола чисто, весело ясно, запашино...* (2, с. 263).

Зрідка місяць означено прикметниками *червоний, блідий*, однак асоціативні зв'язки із сріблом збережено. Пор.: *Червоний місяць золотим решетом із-за ліса поволі впливав на темне небо та освіжав усю землю. Ясно блищала Бистриця, мов сріблом посипана. Геть-геть видно полонину, наче білою павутиною густо засновану* (2, с. 237); *Було се вже пізно ввечері. Блідий місяць лячно світив у вікно. Далеко видно вікном. Сніг блищить на полонині* (2, с. 238).

Отож, у нічних пейзажах С. Воробкевича сталим є асоціативний зв'язок „місяць – срібло”, який набуває різних форм реалізації.

Тісний зв'язок пейзажу із внутрішнім світом персонажів автор реалізує у пейзажі-спогаді України, який породжує патріотичні роздуми у читача. Текстотвірну функцію тут виконує проста форма вищого ступеня порівняння прикметника *милий* та прислівників *швидко, мило*. Пор.: *... нічка красна і мила, але ще миліша там на далекій Україні, де Дніпро грає, бушує – де степи мріють і попеліють...Коби мені крильця, полетів би я швидше від вітру до тебе, мій рідний краю, мій незабутній раю, туди, де степи широкополі і ріки глибокі, – де зозуля на калині кує, а у діброві соловейко миліше як тут співає, де орли сизокрилї попід небеса в'ються* (2, с. 176).

У лісових пейзажах підкреслено „непрохідність” лісу, причому автор оминає слово „хаша”. Буковинського народно-розмовного характеру лісовим пейзажам надає порівняння лісу зі щіткою у формі „протиставного заперечення”: *щітка, а не ліс*. Напр.: *Зайшов у ту саму гуцавину; то щітка була, а не ліс, один вуж лише міг пропхатися...* (2, с. 253).

Для опису лісових заростей С. Воробкевич використовує фразеологізоване словосполучення *не давати приступу*, що у контексті набуває значення „неможливість пройти, продертися через ліс”. Думка про „непрохідність” у лісових пейзажах виражена експліцитно та імпліцитно. Пор.: *Високі дерева та густі корчі не давали приступу* (2, с. 182); *Ліс заховався за горами, тільки вершок ще червонівся від сонця, що, скупавшись у синьому морю, виринуло на голубе небо* (2, с. 183);

Осінні пейзажі введено у твори з метою створення атмосфери суму. Стрижневими лексемами у них виступають номінативи-синоніми: *сум, тоска, жаль, смуток, туга*. Використано пейзажну лексику на позначення рельєфу: *обіч, зарінок, діл*. Мовомислення буковинців реалізують діалектизми. Пор.: *Обіч* 2, *обочі*, ж., *діал.* *Обочина* [9, 5, с. 510]; *Зарінок*, нку, ч., *діал.* 1. Пологий берег річки, вкритий рінню. 2. Рівне місце біля річки, поросле травою) [9, 3, с. 292]. Типовою ознакою осінніх пейзажів є опис листопаду з використанням синекдохи: *почав на деревах лист жовкнути; спадав жовтий, зів'ялий лист густо на землю*. Напр.: *З берези і явора спадав жовтий, зів'ялий лист густо на землю, вбираючи в сумну одіж обіч і просторі зарінки; кругом велика тишина, не чути ні свисту косів, ні голосу дроздів, всюди сум і тоска; того жалю-смутку природи не чула одна тільки смерека і ялиця, вони однаково зеленіли, їм байдужно було, що зближалась люта зима з тріскучими морозами і непрохідними снігами* (2, с. 296); *Тим часом поволі загощала у світ сумна осінь, поволі почав на деревах лист жовкнути, поволі почали громадками ластівки збиратися і лагодитися до довгого трудного лету через море, поволі почала долами мряка стелитись і землю, мов того мерця, габою покривати. Всюди сум і туга...* (2, с. 351).

У описі світанку С. Воробкевич відтворює складну референтну ситуацію: зображує місяць, небо, вітер, туман, сонце, море. У описах С. Воробкевич наслідує традиції українських письменників XIX століття (Панаса Мирного, Марка Вовчка). Зокрема, С. Воробкевич, як і Панас Мирний, використовує застарілий книжний вислів українського мовлення: *Уже на світ благословиться*. Пор.: *Уже на світ благословиться. Повнолиций місяць поблід, на сході небо забіліло. Від моря віє холодний вітер – темний туман покриттє побережжя, а по долинах простяглася сива мряка. Всюди тихо: нічні птахи втихли, поховалися перед денним світлом; гамору людського ще не чути, солодкий сон колисав ще всіх, а сонце ясне не вирило із синього моря. Тихо і над морським берегом* (2, с. 181).

Опис гірської та скалистої країни чорногорців дозволяє краще зрозуміти їх палкий, войовничий характер. Гірський пейзаж насичений дендронімами: *мирт, сосна*; фітонімами: *кукурудза, жито, пшениця, виноград*; фаунонімами: *козля, товар*. Пор.: *Товар* 2, у, ч. Переважно велика рогата худоба [9, 10, с. 159]. Документальності опису сприяють гідроніми: *Адріатське море, Зета, Морача, Чермниця, Орочовка*. Пор.: *Отак говорять чорногорці про свою скалисту, горами засіяну країну. Від Адріатського моря до сходу сонця бачимо чорняві, хмарами повиті гори і скали; високі верхи устеляє мирт зелений, а гіллясті сосни наче чорною сумною завісою всю країну заслоняють. Вузькими стежками, мов гадюки попри бистрі потоки в'ються, мож добути до скалистої Чорногори. На верхах високих гір біліється сніг і серед літа; звідтіль видно величне море Адрії і зелене скутарське озеро, що збирає бистрі води Зети, Морачі, Чермниці, Орочовки і інших потоків. У малиннику попри скали і дебри скачуть козлята, долинами пасеться товар, по рівнополях зобачиш кукурудзу, жито і пшеницю, а обочама в'ється дрібнолистий виноград* (2, с. 199).

Автор не оминає увагою і урбаністичний пейзаж. Загальний зовнішній вигляд міста означено за допомогою переносного значення слова *фізіономія*. Пор.: *Фізіономія* 3. *перен.* Індивідуальний образ, характерні риси кого-, чого-небудь [9, 10, с. 588]. У описі зосереджено увагу на типовості, шаблонності побудови міст: *Фізіономія сего містечка така, як кожного іншого; вони всі будовані після одного шаблону. Отже, є там похила церковця з двома хрестами, третій, вітром звалений, давно спочиває в трупарні* (2, с. 240).

Кожен різновид пейзажу містить лексеми із демінутивними суфіксами *-ечк-, -очк-, -ець-, -ок-, -оньк-, -ят-, -овц-,* що є ознакою розмовного характеру, тобто наближає читача до автора. Напр.: клонилося вже *сонечко*, фізіономія сего *містечка*, *холодочком вітрець* провівав, *вершок* ще червонівся від сонця, миготять вічні *зіроньки*, скачуть *козлята*, похила *церковця*.

Інтер'єром (франц. *interieur* - внутрішній) називають образ речового оточення персонажів та їхніх дій, опис приміщення, реалій побуту: речей, предметів і т. д. Найважливіша художня функція інтер'єру - засобами компоновки, добору відповідних речей і предметів підкреслити ті чи інші специфічні риси, смаки, духовні запити персонажа - тим самим слугувати опосередкованим засобом його характеристики.

Буковинський письменник часто звертається до інтер'єру. Інтер'єр у прозі С. Воробкевича двох типів: інтер'єр занедбаності, захарашеності та інтер'єр добробуту. У творах виділяємо розлогі інтер'єри та лаконічні, в яких підкреслено одну рису описуваних приміщень. Подаємо приклади коротких інтер'єрів: *Їй завузько було у тих широких, золотих кімнатах, її душили ті чудні східні пахощі...* (2, с. 177); *...ніколи і не прийшло йому і на гадку, що у тих ясных, світло величавих палатах його рідна сестра* (2, с. 175); *По багатім сніданню вдова Маріора відпровадила дорогих гостей до старого двора, що стояв на обочі недалеко нового. Тут було все упорядковано, все дорогими килимами застелено, і тапчани, і канапи, і ліжка* (2, с. 349).

У описі занедбаного провінційного театру автор послуговується прийомом „заперечення” елементів античного театру. У цьому описовому уривку автор вживає архітектурні професіоналізми на позначення елементів будівлі театру. Напр.: Капітель, і, ж., *архт.* Горішня частина (завершення) колони, пілястри або стовпа, на яку спирається балка або архітрав [9, 4, с. 94]; Портик, а, ч. Розміщена перед входом у будинок відкрита галерея, утворена колонами або стовпами, що підтримують перекриття [9, 7, с. 290]; Перистиль, а, ч., *архт.* Крита галерея, обмежена з одного боку колонами, а з другого - стіною будівлі [9, 6, с. 325]; Архітрав, а, ч., *архт.* Головна балка, що перекриває проліт між колонами, нижня частина антаблемента [9, 1, с. 65]; Оркестр, у, ч. Місце перед сценою, де розміщуються музиканти [9, 5, с. 747]. Пор.: *Не сподівався я там бачити ні мармурових колон з корінфськими капітелями, ні гнучких портиків, ні перистилів і архітрав, ні класичного оркестра, просценія і високих подій, ні мозаїки і величавих декорацій...* (2, с. 244).

Ефекту іронії сприяє вживання імен героїв давньоримської міфології: *героїня-Титаніда* (титаніди – титани другого покоління, народжені від шлюбів титанів – дітей Урана і Геї), *Мінерва* (богиня мудрості, мистецтва, війни і міст, покровителька ремесел), *Юнона* (богиня-покровителька шлюбу, яка охороняє жінку під час пологів). Цей ефект підкреслюють елементи убогих декорацій театру. Пор.: *Куди глянути, все убоге. Подерті куртини спадали жалібно вниз; через нескладну драперію світилися діри. Через ті діри знов привиджувалося мені дивне: ніби стояла там наша вічно молода, величава Русь з мечем, луком і козацькою стисою в руках, правдива, руська героїня-Титаніда. Стояла вона на нашій Капітолю і обнімала правою рукою гарну Мінерву, а лівою молоду Юнону. Навкруги неї горнулося множество руських людей, всі і в соболях і жемчугах, князі і княгині, гетьманство, дворянство, міщани і хutorяни...* (2, с. 244).

З метою створення атмосфери достатку в домі автор використовує лексеми на позначення срібного кухонного начиння: *миска, фарфурка, таця, панський пугар, карафка*. Різноманітний кухонний посуд, а також *турецькі дивани та гафтовані подушки* є свідченням добробуту у домі. С. Воробкевич вживає іменник *диван* не в значенні „вид меблів”, а „килим”. Пор.: Диван „канапа; збірка східних поезій; (іст.) державна рада в Туреччині” – р. болг. м. диван, бр. дыван „тс”, п. dyvan „килим” [3]. Автор використовує діалектизми та рідковживані слова. Напр.: Пугар, я, ч., *діал.* Келих, кубок [9, 8, с. 384]; Таця, і, ж. 1. *рідко*. Те саме, що піднос 2. Те саме, що таріль [9, 10, с. 44]; Карафа, и, ж. Те саме, що графин [9, 4, с. 101]. Пор.: *Гості розгостилися і проходжувалися по світлиці, подивляли взірцевий порядок і достаток. Всюди стелились хороші пестрі турецькі дивани, гафтовані подушки сягали аж до сволоків, в закутині перед іконою пречистої горіла лампада, а в політерованім замиснику під склом стояла рядом срібна посуда: миски, фарфурки, таці і панські пугарі та карафки* (2, с. 330).

Охарактеризуємо інтер'єри, які становлять великі уривки текстової тканини твору. Опис помешкання пана Олімпія становить детальну, розгорнуту картину його неблагополучного, скрутного існування. Перед нами – опис *мобільяра*, тобто тимчасово винаймленої кімнати в готелі. Саме сюди пан Олімпій запрошував людей, яким добирав пару. Відвідувачів було багато, тому в кімнаті був постійний рух. Можна припустити, що *мобільяр* – застаріла лексема, пов'язана із лексемою мобільність. Пор.: Мобільність (лат.) – рухомість [7, с. 479].

Для сворення інтер'єру С. Воробкевич використовує „квездіалог” – коротке питання і ряд відповідей на нього. Кожна відповідь виокремлена в абзац та становить окрему мікротему тексту. Кожна мікротема відповідає опису окремого виду меблів, відповідно, опорною є лексика на позначення меблів: *ліжка, софка, стіл, крісло, шафа, стеляж*. У описі мобіляра натрапляємо на риси антропоморфізму: ліжка має ноги, мобіляр має зв'язи, килимок закриває наготу софки, пляшка має довгу лебедину шию. Автор використовує застарілу та розмовну лексику. Напр.: В'язи, ів, мн., розм. Тильна частина шиї, шийні хребці [1, с. 168]; Цибух¹, -а, ч. Портсигар. Заст. [8, с. 623]. Крісла С. Воробкевич називає *товаришами-трабантами* по відношенню до стола. Значення слова *трабант* знаходимо у німецькій мові. Пор.: Супутник 1) *Gefährte m*; 2) *косм. Satellit m*, *Trabant m*. [6]. Складовими цього інтер'єру є предметні описи: опис ліхтаря, фотографій на стінах, годинника, пляшки. Одна із мікротем починається конструкцією розмовного характеру цілком *забув я за годинник*, (літ. забув я про годинник). Пор.: *Який же був мобіляр пана Олімпія? Скромний, нікому нездалий. Коло груби стояло дерев'яне ліжка, покрите розтороченим старим килимом. Чи були в нім подушки, килим та матрац, трудно було добачити; здається, що вся постіль на сухоти боліла. Вільхові ноги того ліжка так спорохнїли, що з них аж червоточина сипалася; по політурі і знаку не лишилося, довід, що на тім ліжку не один кривляк пана Олімпія на сей світ родився. По широких зв'язях і скалубинах сего стародавнього мобіляра пробивалась барва, похотлива на засохлу, закипїлу людську кров. По закутинах вражі блощиці розплодились так над міру, що їх незносний аромат не допускав легко дихнути.*

Близницею сего ліжка була похила *софка*. Мов слабовита бабуся спиралася вона до противної стіни. Килимок, що її наготу закривав. Не був ще занадто зношений, ще виднілись місцями червоні гвоздики і сині фіялки; рядочком снувалися вони, застеляючи бодай в часті брудну, харкотиною замурану підлогу.

В куті виднівся стародавній ясеневий *стіл*; не знати, чи він стіну, чи стіна немічного каліку підпирала. На нім стояв ліхтарик, в котрім догорювала лойова свічка. Одній ноги йому не доставало... Коло сего стола виднілися два його щирі товариші-трабанти, два задумливо на него споглядаючи *крісла*. Вони до кожного гостя своїм дірявим рипсом тасмничко промовляли: *Noli me tangere* (Не смій мене торкатися (лат.)), бо познакомилися із законами безсмертного Ньютона, переконалися, що в воздуху може хіба лиш ангел або птиця удержатися.

На столі, як уже згадано, блищала гарна шліфувана пляшка, котрої довгу лебедину шию давно час вищербив...

Ясенева *шафа* без дверей, *стеляж* з довгими і короткими цибухами, з щербатими люльками, з заржавленими пістолями і в чотири ремені плетеними нагайками становили омегу славного мобіляра пана Олімпія. Тусклі шибки одного вікна слабо пропускали світло до брудного темного покою.

По стінах висів цілий задимлений альбом хороших і гидких молодих і старих портретів сільського і міщанського жіноцтва, вирізаних бог знає з яких ілюстрованих часописей, і кілька портретів предків Олімпія, брудно виконаних олійними фарбами...

Ага, цілком забув я за годинник, що на стіні в кутику висів! Був він улюбленим чудовищем того часу: кожної години вилазила з него зозуля... (2, с. 301).

Протилежною до вживання у описах діалектизмів, розмовної лексики є тенденція до інтелектуалізації мовлення оповідача шляхом вживання висловів латинського та грецького походження: *Noli me tangere* (Не смій мене торкатися (лат.)), *омега* (остання літера грецького алфавіту, у переносному значенні – завершальна частина чого-небудь), згадування закону Ньютона. Описуючи “високими фразами” занедбаність та неохайність приміщення, автор створює іронічний ефект.

Вищенаведеному інтер'єру протиставлено інший короткий інтер'єр. Це опис того ж приміщення через деякий час, з нього ми дізнаємось про достаток, чистоту, спокій. Пор.: *Вже і ліжка новою капою застелене, підлога мита, сміття і бруду вже не добачиш* (2, с. 326).

Самостійних предметних описів у прозі С. Воробкевича небагато. Особливістю опису барилки з вином є ряд окличних речень. Пор.: *А що в його пивниці за скарби були! Господи! Рядом лежали барилки, зовсім обручами обвиті, приодіті, як та чорноброва до шлюбу...* (2, с. 251).

Екстер'єри мають на меті відтворити зовнішній вигляд та стан об'єктів матеріального світу (будинків, споруд, речей). С. Воробкевич описує об'єкти громадського призначення (замок,

монастир, приміщення народного театру), зосереджуючи увагу на їх занедбаності, зруйнованості. Текстотвірним засобом є протиставлення вигляду об'єктів на часовій осі „минуле – сучасне”, яке має різні форми вираження. Цей прийом увиразнює занедбаність, допомагає читачеві зрозуміти тогочасний стан української історії та культури, ставлення людей до матеріальних та духовних цінностей. Напр.: *Обод був колись гарний замок. Тепер лиш руїни і згарища від него осталися... Пониз руїн була глибока печера (2, с. 204); Той монастир збудував року 1478 Іво Чернєвич. Нині всі стіни від диму почорніли, се нестерпні сліди бісурманської встеклості. Одна вежа здіймається вгору, наче б небо підпирала, а верх її мережаний бісурманськими білими кістями і черепами (2, с. 210).*

С. Воробкевич інтелектуалізує мову вживанням римського слова *Columbarium* (голубник) та поєднує непок'єднані речі: *гній величався, легіон горобчиків* (легіон асоціюється із силою, міццю, зброєю, а демінутивний суфікс *-чик-* спростовує це розуміння). У такий спосіб досягнуто іронічного ефекту. Пор.: *Я бачив лише правдиву, похилу, сільську стодола. Колись була вона покрита соломною, однак все старіється на сім білім світі; стріха подобала на гній; на ній зеленівся мох і різна вегетація. Меланхолійно здіймався тут і там навіть житній колосочок. Величався цей гній безчисленними дірами. Виглядало все те, як римське *Columbarium* (голубник), через ті діри пробивалося не лише світло, але шмигав також весело цілісінький легіон свавільних горобчиків (2, с. 242).*

У прозових творах виокремлюємо екстер'єри господарських будівель, з них дізнаємося про соціальну диференціацію суспільства. Маєтки панів і простих селян виглядають по-різному. До складу панського обійстя входять: *дворець, фільварок, коleshня, стодола*. Пор.: Фільварок, рку, ч. 2. У Польщі, Західній Україні та Західній Білорусії (до 1939 р.) – панський маєток із господарчими будівлями [9, 10, с. 595]; Коleshня, і, ж., діал. 1. Повітка, дровітня (у 1 знач.). 2. Хлів, стайня [9, 4, с. 219]; Стодола, и, ж. Будівля для зберігання снопів, сіна, полови тощо, а також для молотьби, віяння і т. ін.; клуня [9, 9, с. 724]. Опорним словом у описі господарства селян є *хатина*. Суфікс *-ин-* вказує не лише на одиничність, відокремленість предмета, а й убогий вигляд. Пор.: *Межи обширними, густими садами білівся панський дворець, на майдані стояв фільварок з потрібними будинками, в коleshнях стояли рядами ковані скарбові вози, сани, плуги і борони, запаси хліба битком лежали в стодах (2, с. 304); Недалеко від Скадар-озера, близько устя Чермниці, межи густими ільмами і волоськими горіхами здіймається невеличка мурована і цеглами покрита хатина. Попри стіни снуються гнучі і тонкі вусики винограду, біля хати у затінку видно кілька мигдалевих і гранатових дерев, а під стріхою висять усякі волоки, саки і вудки (2, с. 200); Під лісом стояла мала убога хатина; аж до землі присіла, похилилася (2, с. 233).*

Проведений аналіз дозволяє говорити про багатство мови прозових творів С. Воробкевича. Особливістю мови автора є паралельне вживання діалектизмів, розмовної лексики та професіоналізмів, запозичених лексичних елементів високого стилю. Поєднуючи низьке, буденне, із інтелектуальним, високим, він створює іронічний ефект. Письменник використовує різні способи побудови описових контекстів: квазідіалог, заперечення, протиставлення. Описові уривки побудовані на засадах антропоморфізму. Емоційності пейзажам та інтер'єрам надають вигуки та окличні речення.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / з дод., доповн. та CD) / Укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь: Перун, 2007. – 1736 с.
2. Воробкевич С. Твори / С. Воробкевич. – Ужгород : Карпати, 1986. – 568 с.
3. Етимологічний словник української мови / За ред. О. С. Мельничука. – 1985. – Т. 2. – С. 125.
4. Загнітко А. П. Лінгвістика тексту : Теорія і практикум : науково-навчальний посібник / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДНУ, 2006. – 289 с.
5. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та [ін.] – К. : Академія, 1997. – 752 с.
6. Новий німецько-український та українсько-німецький словник. – Харків : Світовид, 2001, 448 с. – С. 403.
7. Новий словник іншомовних слів / уклад. і передм. О. О. Сліпушко. – К. : Аконт, 2007. – 848 с.
8. Словник буковинських говірок / за заг. ред. Н. В. Гуйванюк. – Чернівці : Рута, 2005. – 688 с.
9. Словник української мови : В 11-ти т. – К. : Наук. думка, 1970-1980.
10. Твори Ісидора Воробкевича. – Львів, 1909. Т – Т. 1.

11. Шатілова Н. О. Ідіостиль письменника в концепції О. Потебні та в сучасних інтерпретаціях / Наталія Шатілова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна : зб. наук. праць / ред. кол. : Ю. М. Безхутрий (відп. ред.) та [ін.] – № 910. – Ч. I. – Харків, 2010. – С. 693 – 697. – (Філологія).
12. Шатілова Н. О. Конструкції розмовного мовлення в синтаксичній структурі художніх текстів Сидора Воробкевича / Наталія Шатілова // Наукові записки : зб. наук. праць / ред. : О. Семенюк (відп. ред.) та [ін.] – Кіровоград : РВВ КДПУ, 2010. – Вип. 89 (5). – С. 103 – 107. – (Філологічні науки : мовознавство).
13. Шатілова Н. О. Лексичні діалектизми як домінантна ознака художньої мови Сидора Воробкевича / Наталія Шатілова // Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні та світі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених і студентів (Київ, 12 листопада 2008 р.) / редкол. : О. О. Кабиш (відп. ред.) та [ін.] – Київ, 2009. – С. 128 – 131.
14. Шатілова Н. О. Порівняльні конструкції в мові прозових творів Сидора Воробкевича / Наталія Шатілова // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць / ред. : Б. І. Бунчук (наук. ред.) та [ін.] – Чернівці : Рута, 2008. – Вип. 382 – 384 : Слов'янська філологія. – С. 208 – 212.
15. Шатілова Н. О. Світосприйняття буковинців через призму мови творів С. Воробкевича / Наталія Шатілова // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць / ред.: Б. І. Бунчук (наук. ред.) та [ін.] – Чернівці : Рута, 2006. – Вип. 276 – 277 : Слов'янська філологія. – С. 378 – 382.